<u>अंतरीम मार्गदर्शक सुचना</u>

जा.क्र.कृआ.विप्र-7/कृ.यां/मासू./488/13
कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, शिवाजीनगर, पुणे-5
(Email ID - ddapp@rediffmail.com)
दिनांक – 04/05/2013

प्रति,

1) विभागीय कृषि सह संचालक,
---------- विभाग ----------- (सर्व)
2) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद --------- (सर्व)
3) कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद ----------- (सर्व)

विषय - सन 2013-14 मध्ये केंद्र पुरस्कृत कृषि यांत्रिकीकरणाची योजना राबविण्यासाठी अंतरीम मार्गदर्शक सूचना.

संदर्भ: 1) शासन निर्णय क्र.सुकृऔ 2011/प्र.क्र.31/11-ए, दि.22/11/2012 व दि.17/3/2012
2) कृषि संचालक (नि.व गु.नि.) यांनी निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सुचना क्र. सीपीएस/ सुकृऔ/दरनि-2011-12/381/गुनि-5/2011/दि.28/11/2011 व दि.21/3/2012

केंद्र पुरस्कृत कृषि यांत्रिकीकरण योजना सन 2013-14 मध्ये राज्यात राबविण्यासाठी राज्य शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात आलेला आहे. त्याच्या मान्यतेचे अधिन राहून पूर्वतयारीच्या दृष्टीने सदर योजनेच्या अंतरीम मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात येत आहेत. त्यानुसार योजनेच्या अमंलबजावणीसाठी नियोजनाची कार्यवाही तात्काळ करण्यात यावी. नियोजनाच्या दृष्टीने सन 2012-13 साठीचा मंजुर लक्षांक गृहीत धरुन त्याआधारे कार्यवाही करावी. याबाबत सद्यास्थितीत कार्यवाहीत असलेले संदर्भिय शासन निर्णय व मार्गदर्शक सूचनांच्या आधारे कार्यवाहीचे नियोजन करावे. सदर मार्गदर्शक सुचना सद्यस्थितीतील केंद्र/राज्य शासनाच्या धोरणांनुसार असून त्यात काही धोरणात्मक बदल झाल्यास त्याचे अधिन राहून अनुषंगीक बदल आपणास वेळोवेळी कळविण्यात येतील. सन 2013-14 साठी योजनेचा शासन निर्णय प्राप्त झाल्यानंतर अंतीम मार्गदर्शक सुचना व प्राप्त अनुदानानुसार सुधारीत भौतिक/आर्थिक लक्षांक निर्गमीत करण्यात येईल. योजनेच्या मार्गदर्शक सुचना याच तांत्रीक मंजूरी समजण्यात याव्यात.

स्वाक्षरीत/-
संचालक, (विस्तार व प्रशिक्षण)
कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-5

प्रत

1) मा. प्रधान सचिव (कृषि व पणन), कृषि पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-32 यांना माहितीस्तव सविनय सादर.
2) कक्ष अधिकारी, 4-अे, कृषि पदुम मंत्रालय, विस्तार मुंबई-32 यांना माहितीस्तव सस्नेह अग्रेषित.
3) मा. व्यवस्थापकीय संचालक, यांना माहितीस्तव व कार्यवाहीस्तव सविनय सादर.
अ) महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळ, राजन हाऊस, प्रभादेवी, मुंबई -25
ब) महाराष्ट्र लघु उद्योग विकास महामंडळ, कृपानिधी, 9 वालचंद हिराचंद मार्ग, बालार्ड इस्टेट, मुंबई -1
क) महाराष्ट्र स्टेट को-ऑपरेटिव्ह मार्केटिंग फेडरेशन लि., कमनूर हाऊस, नरसी नाथा स्ट्रीट, मुंबई - 9
आपल्या पुरवठा संस्थेकडे नोंदविलेली मागणी, झालेला पुरवठा, प्रलंबित पुरवठा, समायोजित प्रस्ताव व त्याची रक्कम, समायोजनासाठी प्रलंबित रक्कम याचा तपशील दर महिन्यात नियमितपणे पाठविण्याची कृपया व्यवस्था करावी.
4) प्रत माहितीस्तव पुढील अनुषंगीक कार्यवाहीस्तव रवाना
अ) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी ---------------------- (सर्व)
ब) कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद ---------------- (सर्व)
5) कृषि उपसंचालक विप्र - 1/ 2/ 3/ 4/ 5/ गुनि 5 यांना माहीती व अनुषंगीक कार्यवाहीसाठी

<u>सन 2013-14 केंद्र पुरस्कृत कृषि यांत्रीकीकरण योजना अंतरीम मार्गदर्शक सूचना</u>

<u>पार्श्वभूमी</u> - महाराष्ट्र राज्याची ग्रामीण अर्थव्यवस्था प्रामुख्याने कृषिवर आधारीत असून दिवसेंदिवस शेती कामासाठी मजुरांची भासणारी कमतरता, मजुरीवरील वाढता खर्च इ. मुळे शेतीमध्ये सुधारीत कृषि औजारे, उपकरणे, संयंत्रे यांचा वापर अनिवार्य झाला आहे. मजुर समस्येमुळे शेती मशागतीची कामे वेळेवर होत नाहीत. त्याचा उत्पादनावर विरीत परीणाम होतो व पर्यायाने पिकांचा उत्पादन खर्चही वाढतो. या बाबी विचारात घेवून कृषि यांत्रीकीकरणास प्रोत्साहन देण्यासाठी केंद्र व राज्य शासनाने मंजूर केलेली ट्रॅक्टरचलित/स्वयंचलित, बैलचलित कृषि अवजारे अनुदानावर शेतकऱ्यांना वाटप करण्यासाठी केंद्र पुरस्कृत कृषि यांत्रीकीकरण योजना सन 2013-14 मध्ये राज्यात सर्व जिल्ह्यात राबविण्यात येईल. सदर योजनेखाली केंद्र शासनाने मंजूर केलेल्या अनुदान मर्यादेनुसार कृषि अवजारे व सयंत्रे यांचा अनुदानावर पुरवठा करावयाचा आहे. सदर योजना क्षेत्रीय स्तरावर राबविण्यासाठी खालीलप्रमाणे **अंतरीम मार्गदर्शक सूचना** निर्गमित करण्यात येत आहेत.

<u>योजनेचा कालावधी</u> - 1 एप्रिल 2013 ते 31 मार्च 2014

<u>प्रमुख उद्दिष्टे</u> - 1) शेतमजूर समस्येवर पर्याय उपलब्ध करणे. 2) शेती कामाचा वेळ वाचवून मशागतीचा खर्च कमी करणे. 3) कृषि यांत्रिकीकरणास प्रोत्साहन देवून पिक उत्पादन खर्चात बचत करणे. 4) पिक उत्पादनात वाढ करणे.

<u>अमंलबजावणी स्तर, कार्यपध्दती, व जबाबदाऱ्या</u> - योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी जिल्हास्तरावर कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद हे अंमलबजावणी अधिकारी राहतील. योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी खालीलप्रमाणे कार्यपध्द्ती अवलंबावी,

1) **<u>प्रसिध्दी</u> -** योजनेबाबत विविध प्रसिध्दी माध्यमातून व्यापक प्रमाणात प्रसिध्दी द्यावी, जेणेकरुन सर्व शेतकऱ्यांना योजना माहिती होईल, तसेच, योजनेचा तपशील ग्रामपंचायत, पंचायत समिती, जिल्हा परिषद येथील नोटीस बोर्डवर शेतकऱ्यांच्या माहितीसाठी प्रसिध्द करावा. कृषि विभागामार्फत घेण्यात येणा-या विविध शेतकरी मेळाव्यात, प्रशिक्षण कार्यक्रमात कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी सदर योजनेच्या व्यापक प्रसिध्दीची कार्यवाही करावी.

2) **<u>लाभार्थी निवडीचे निकष</u> -** (1) लाभार्थीच्या स्वत:चे नावे शेत जमीन, 7/12 व 8-अ उतारा असणे आवश्यक आहे. (2) लाभार्थी निवडतांना लहान, सिमांतिक, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, भटक्या विमुक्त जाती, महिला, अपंग या प्रंवर्गातील लाभार्थ्यांना शासनच्या प्रचलीत धोरणानुसार प्रथम प्राधान्य द्यावे.

3) **<u>तालुकास्तर कार्यवाही</u> -** गट विकास अधिकारी/कृषि अधिकारी, पंचायत समिती यांनी योजनेस प्रसिध्दी देवून इच्छूक शेतक-यांचे अर्ज मागवावेत. प्राप्त अर्जांची योजनेच्या निकषांनुसार छाननी करुन परीपुर्णत: पात्र ठरणाऱ्या अर्जांची प्राप्त दिनांकानुसार क्रमवारी लावावी. "प्रथम प्राप्त प्रथम प्राधान्य" या तत्त्वानुसार आलेल्या प्रस्तावाची नोंद घेण्यात यावी. लाभार्थी प्रवर्ग निहाय स्वतंत्र

क्रमवारी ठेवावी. अपात्र ठरणा-या अर्जांबाबत संबंधीतांना कारणांसह तसे तात्काळ लेखी कळवावे. उणीवांची पूर्तता करुन परिपूर्ण अर्ज प्राप्त झाल्यास तो अर्ज प्राप्त दिनांकानुसार क्रमवारीत धरावा. पंचायत समितीस प्राप्त लक्षांकानुसार पात्र ठरणारे अर्ज कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांना तात्काळ सादर करावेत. पूर्वतयारीच्या दृष्टीने सदर कार्यवाही करुन अर्जांची परीपूर्ण छाननी करुन ठेवावी, जेणेकरुन योजनांतर्गत लक्षांक प्राप्त होताच गट विकास अधिकारी यांना पात्र अर्ज शिफारस करणे शक्य होईल. या प्रक्रीयेत काही उणीवा राहील्यास त्याची सर्वस्वी जबाबदारी गट विकास अधिकारी/कृषि अधिकारी, पंचायत समिती यांची राहील.

4) **<u>जिल्हास्तर कार्यवाही</u> -** जिल्हयाच्या सर्वंकष कृषि विकास आराखडयात योजनेचा समावेश करावा. कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी पंचायत समिती कडून इच्छूक शेतक-यांचे अर्ज प्राप्त करुन घ्यावेत. प्राप्त अर्जांची छाननी करून प्राप्त दिनांकानुसार त्याची लाभार्थी व प्रवर्गनिहाय क्रमवारी लावावी व “प्रथम प्राप्त प्रथम प्राधान्य” तत्वानुसार आलेल्या प्रस्तावांची नोंद घेण्यात यावी. मंजुर लक्षांकाचे मर्यादेनुसार लाभार्थीस पूर्व संमती द्यावी. जिल्हयासाठी प्राप्त भौतिक व आर्थिक लक्षांकाचे आधीन राहूनच पूर्व संमती देण्याची दक्षता घ्यावी. त्यांचे स्तरावरील छाननीत अपात्र ठरणा-या अर्जांबाबत संबंधीतांना तसे तात्काळ लेखी कळवावे व उणीवांची पूर्तता करुन परिपूर्ण अर्ज प्राप्त झाल्यास तो प्राप्त दिनांकानुसार क्रमवारीत धरावा. <u>पूर्वसंमती दिलेल्या अर्जांची जिल्हा परिषद स्तरावर नोंद वहीत नोंद करावी.</u> कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी संबधित पुरवठा संस्थेस पुर्वसंमतीची प्रत पाठवावी.

सन 2013-14 करीता कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी प्राप्त प्रस्तावांचा औजार निहाय व लाभार्थी वर्गनिहाय प्राधान्य क्रम लावून जिल्हयासाठी मंजुर आर्थिक/ भौतिक मर्यादेतच लाभार्थ्यांना लाभ द्यावा. <u>कोणत्याही परिस्थितीत अतिरिक्त प्रस्ताव स्विकारुन ते प्रलंबीत ठेवू नयेत.</u> त्याची सर्वस्वी जबाबदारी संबंधीत कृषि विकास अधिकारी यांची राहील.

5) **<u>पूर्वसंमती</u> – <u>पूर्व संमतीच्या अधीन राहून</u>** ट्रॅक्टरसाठी शेतकऱ्यांनी पुरवठा संस्थेकडून अथवा पुरवठादार संस्थांच्या मध्यस्थीशिवाय बॅक कर्ज प्रकरणाद्वारे खरेदी केल्यास त्यांनाच अनुदान अनुज्ञेय राहील. त्या व्यतिरिक्त शासनाच्या वेळोवेळी प्राप्त होणाऱ्या आदेशांनुसार कार्यवाही करणे बंधनकारक राहील.याशिवाय इतर औजारांसाठी सुध्दा पूर्वसंमती देणे बंधनकारक राहील. पूर्व संमती देतांना व योजनेचा लाभ देतांना शासनाच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार अनुसुचित जाती/नवबौध्द व अनुसुचित जमाती, महीला, अपंग इत्यादी प्रवर्गातील लाभार्थीकरीता निर्धारीत केलेल्या मर्यादेनुसार लाभ देण्याबाबत काटेकोरप्रमाणे अंमलबजावणी करावी. या प्रक्रीयेत काही उणीवा राहील्यास त्याची सर्वस्वी जबाबदारी संबंधीत कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांची राहील. काही जिल्हयात काही प्रवर्गातील लाभार्थी उपलब्ध होत नसल्याचे कळवून सदर लाभ इतर प्रवर्गातील लाभार्थ्यांना देण्यासाठी प्रस्तावीत केले जाते. वास्तवीक, जिल्हयातील प्रर्वग निहाय शेतकरी व त्यातील लाभ दिलेल्या लाभार्थ्यांचा तपशील जिल्हास्तरावर उपलब्ध असणे अपेक्षित आहे. संबंधित प्रवर्गातील

लाभार्थ्यांना योजनेचा लाभ घेण्यासाठी उद्युक्त करणे ही संबंधित कृषि विकास अधिकारी यांची जबाबदारी आहे. सदर प्रवार्गातील सर्व पात्र लाभार्थ्यांना लाभ दिला असल्यास त्याची खात्री करुन तशी दप्तरी नोंदी घेणे व सदर लाभ इतर प्रवर्गातील लाभार्थ्यांना प्राधान्याने देणे व सरतेशेवटी त्याबाबतची नोंद घेऊन खुल्या प्रवर्गातील लाभार्थ्यांना लाभ देण्याबाबत निर्णय घेणे अपेक्षित आहे.

कृषि विकास अधिकारी यांच्या मागणीनुसार लाभार्थ्यांना पुरवठादार संस्थांनी लाभार्थ्यांना औजारे/सयंत्रे इत्यादीचा पुरवठा करावा व पुरवठ्यानुसार पुरवठ्याची बिले, डीलेव्हरी चलन, रक्कम प्राप्त झाल्याचा तपशील व पुरवठा पूर्व गुणवत्ता तपासणी व पुरवठ्यानंतर क्षेत्रीय गुणवत्ता तपासणी अहवाल इ. सह परिपूर्ण प्रस्ताव कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांचेकडे सादर करावेत. संबधीत कृषि विकास अधिकारी यांनी प्राप्त प्रस्तावांची आठ दिवसात छाननी करावी व सदर प्रस्तावांस जिल्हयासाठी प्राप्त भौतिक व आर्थिक लक्षांकाचे आधीन राहून मान्यता देण्यात यावी. प्रस्ताव प्राप्त झाल्यावर त्याची छाननी तात्काळ करुन समायोजनासाठी सादर कराण्याची सर्वस्वी जबाबदारी कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांची राहील. कोणत्याही परिस्थितीत विनाकारण प्रस्ताव प्रलंबित ठेवल्यास त्याची जबाबदारी सुध्दा संबंधित कृषि विकास अधिकारी यांची राहील.

6) **<u>औजारांची निवड व मागणी नोंदविण्याची कार्यपध्दती</u> -** कृषि औजारांच्या निवडीबाबत सर्वतोपरी पारदर्शकता ठेवण्याचे दृष्टीने जिल्हा/तालुका स्तरावर गठीत करावयाच्या समितीचे अनुषंगाने कृषि संचालक (नि. व गु. नि.) यांनी वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सुचनांनुसार कार्यवाही करणे बंधनकारक राहील. औजारांचा वेळेवर पुरवठा होण्याचे दृष्टीने कृषि विकास अधिकारी यांनी कामाचे नियोजन करुन वेळेत शासन नियुक्त पुरवठा संस्थांकडे मागणी नोंदवावी. कृषि यांत्रिकीकरणामध्ये केवळ ठराविक ओजारांची मागणी करण्याची प्रवृत्ती निदर्शनास येते. वास्तविक, ट्रॅक्टर/पॉवर टिलर चलीत, स्वयंचलीत, बैलचलीत कृषि औजारे पुरवठ्यास यांत्रिकीकरणाचे दृष्टीने प्राधान्य असूनही याबाबत अपेक्षित पध्दतीने प्रोत्साहनाची कार्यवाही काही जिल्हयात होत नसल्याचे निदर्शनास येते. याबाबत जनजागृतीची कृषि विकास अधिकारी यांची जबाबदारी आहे. त्यासाठी आवश्यकतेनुसार नवीन औजारांची शेतकऱ्यांना नजिकच्या तालुका बिजगुणन प्रक्षेत्रावर उपलब्ध औजारांव्दारे कृती प्रात्यक्षिके दाखवावीत.त्यासाठी पुरवठा संस्थांचे व उत्पादकांचे आवश्यक ते सहकार्य घ्यावे, जेणेकरुन आधुनिक औजारांचा वापर, उपयुक्तता व देखभाल बाबत शेतकऱ्यांना माहिती होईल. व त्याचा योग्य प्रचार व प्रसार होईल विशेष प्रयत्न न करता केवळ मागणी नाही या सबबीखाली ठराविक कृषि औजारांसाठी वर्षाच्या अखेरीस आग्रही भूमिका घेणे संंयुक्तिक नाही याची नोंद घ्यावी. अशा प्रकारे कार्यवाही निदर्शनास आल्यास संबंधितांना जबाबदार धरण्यात येईल याची नोंद घ्यावी. लाभधारकांना कृषि औजारांचा वेळेवर पुरवठा होवून त्याचा योग्य उपयोग होण्याचे दृष्टीने वेळेवर मागणी नोंदविणे बंधनकारकराहील. कृषि औजारांच्या प्रचार व प्रसिध्दीसाठी अपेक्षित प्रयत्न न करता वर्ष अखेरीस घटकांत बदल करण्याची प्रवृत्ती आढळल्यास संबंधितांनां विरुध्द कारवाई करणे क्रमप्राप्त ठरेल, याची नोंद घ्यावी. कृषि यांत्रीकिकरण योजनांतर्गत पुरविण्यात येणारी कृषि औजारे/सयंत्रे शासनाने निर्धारीत केलेल्या दराने शासन नियुक्त पुरवठा संस्थामार्फत पुरविण्यात येतील शेतक-यांची मागणी

नसलेल्या औजारांची मागणी कोणत्याही परिस्थितीत नोंदवू नये. अशा प्रकारे औजारांची मागणी नोंदवून ती हंगामा नंतरही विनावाटप पडून राहील्यास त्याची सर्वस्वी जबाबदारी संबंधीत कृषि विकास अधिकारी यांची राहील व त्याची रक्कम एक रकमी संबंधीतांकडून वसूल करण्यात येईल.

7) **कृषि औजारे/उपकरणे अनुदान मर्यादा –**

अ) सन 2013-14 मध्ये उपलब्ध होणारा निधी ट्रॅक्टर, टॅक्टरचलित औजारे, बैलचलित औजारे व स्वयंचलित औजारे, केंद्र/राज्य शासनाने मान्यता दिलेली महिला व शेतमजूर यांचेसाठी लागणारी औजारे, कृषि पंप, फलोत्पादन औजारे यांच्या अनुज्ञेय अनुदाना करिता वापरण्यात यावा. **सन 2013-14 करिता उपलब्ध होणाऱ्या अनुदानातून त्याच वित्तीय वर्षात खरेदी केलेल्या औजारांना/उपकरणांना अनुदान** अनुज्ञेय **राहील.**

ब) ट्रॅक्टर्स - केंद्र शासनाकडील सोबत जोडलेल्या मान्यता प्राप्त यादीतील ट्रॅक्टर मॉडेलसाठी प्रचलीत अनुदानानुसार किंमतीच्या 25 टक्के किंवा जास्तीत जास्त 45,000/- केंद्र हिस्सा अनुदान अनुज्ञेय राहील. सदर अनुदान 40 अश्वशक्तीपर्यंतच्या ट्रॅक्टर्सना अनुज्ञेय राहील. ट्रॅक्टर्सच्या केंद्रशासनाने वेळोवेळी शिफारस केलेल्या यादीबाबत आपणस अवगत करण्यात येईल.

क) पॉवर टिलर - सद्य:स्थितीत शासन निर्णय क्र. सुकृऔ.2010/प्र.क्र.31/11-अे कृषि व पदूम विभाग मंत्रालय मुंबई 32 दि. 22 नोव्हेंबर 2011 मध्ये नमूद केलेल्या पॉवर टिलरर्ससाठी प्रचलीत अनुदान दरानुसार केंद्र हिश्याचे अनुदान किंमतीच्या 40 टक्के किंवा उच्चतम मर्यादा रु. 45,000/- पैकी किमान प्रमाणे अनुज्ञेय राहील.

ड) टॅक्टरचलित/बैलचलित/स्वयंचलित औजारे व महिलांसाठी औजारे, कृषि पंप फलोत्पादन औजारे - केंद्र शासनाने मान्यता दिलेली व राज्य शासनाने शासन निर्णयाव्दारे दर निश्चिती केलेली सुधारीत कृषि औजारे /संयंत्रे यांना शासनाच्या धोरणानुसार अनुदान अनुज्ञेय असून औजारांसाठी अनुदानाची टक्केवारी व उच्चतम मर्यादा केंद्र शासनाच्या प्रचलीत धोरणानुसार राहील. या बाबतचा तपशील परिशिष्ठ-1 मध्ये नमूद केला आहे.

या योजनेंतर्गत निवड केलेल्या व लाभ घेतलेल्या लाभार्थ्यांची बाबानिहाय यादी तालुका कार्यालये / पंचायत समिति, य व जिल्हा परिषद कार्यालयात प्रसिध्द करावी. तसेच कृषि विभागाच्या संकेत स्थळावर प्रसिध्द करण्यासाठी सादर करावी.

8) औजारे पुरवठा व गुणवत्ता नियंत्रण- शासन नियुक्त पुरवठा संस्थांनी कृषि विकास अधिकारी यांचे मागणीनुसार औजारांचा पुरवठा शासन निर्णयात नमुद केलेल्या कालमर्यादेत करावा. **पुरवठा संस्थांनी पुरवठा पूर्व तपासणी करणे व मागणी नोंदविणा-या अधिकाऱ्यांनी पुरवठा पश्चात गुणवत्ता तपासणी करणे बधनकारक राहील.** याबाबत संदर्भीय शासन निर्णय व मार्गदर्शक सुचनांनुरुप कार्यवाही करावी. याबाबत कृषि संचालक, (निविष्ठा व गुण नियंत्रण) यांनी खरेदी प्रक्रीया व औजारांची स्पेसीफिकेशन्स व गुणवत्ता तपासणी इत्यादी बाबत वेळोवेळी निर्गमीत केलेल्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार कार्यक्रमाची काटेकोर अंमलबजावणी करण्याची जबाबदारी कृषि विकास अधिकारी यांची राहील. **औजारांच्या**

गुणवत्तेबाबत तक्रारी निर्माण झाल्यास सदर औजारांची आवश्यकतेनुसार दुरुस्ती करणे / बदलून देणे पुरवठा संस्थांना बंधनकारक राहील.

9) <u>**अनुदान व देयके अदायगीची कार्यपध्दती**</u> **-** या योजनांतर्गत लाभधारकांना अनुदानावर औजारे पुरवठा करताना अनुदान वजा जाता उर्वरीत रक्कम लाभ धारकाकडून रोखीने वसुल करावयाची आहे. कृषि आयुक्तालयाचे परिपत्रक क्र.जा.क्र.कृषि/16 सीबीसेल/ लाभार्थी/470/2012, दि.12/03/2012 अन्वये निर्गमित केलेल्या सुचनांनुसार ज्या योजनांसाठी लाभार्थी हिश्श्याची रक्कम संबंधितांकडून (लाभार्थी) रोख अथवा डी.डी. स्वरुपात वसुल करण्यात येते त्या रकमेची लाभार्थ्यांना शासकीय जमा पोचपावती देण्यात यावी. तसेच, वसुल केलेली रक्कम अथवा डी.डी. तात्काळ संबंधित कर्मचाऱ्यांनी त्यांच्या कार्यालयातील रोखपालाकडे जमा करावे. रोखपालाने या रकमेची नोंद रोखवही मध्ये घेवून कार्यालयाच्या आहरण व संवितरण अधिकाऱ्यांच्या बँक खात्यात त्वरीत जमा करावी. **याप्रमाणे कार्यवाही न केल्यास ती वित्तीय अनियमीतता समजून संबधीत मागणी नोंदविण्या-या अधिकाऱ्या विरुध्द प्रशासकीय कारवाई केली जाईल.** लाभार्थी हिश्यासह पुरवठा संस्थेची देयके अदा करणे ही कृषि विकास अधिकारी यांची जबाबदारी राहील. औजारे विनाकरण पडून राहील्यास अथवा लाभार्थी हिश्श्याची रक्कम पुरवठा संस्थेस वेळेवर अदा न केल्यास त्याची सर्वस्वी जबाबदारी कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांची राहील. त्या दृष्टीने त्यांनी वेळोवळी तपासणी व संनियंत्रण करावे.

10) <u>**अनुदान प्रस्तावांचे समायोजन**</u> **-** पुरवठादार संस्थांनी औजारे पुरवठा झाल्यानंतर आठ दिवसात पुरवठ्याची बिले, डीलेव्हरी चलन, रक्कम प्राप्त झाल्याचा तपशील व गुणवत्ता तपासणी अहवाल इ. सह परिपूर्ण प्रस्ताव अनुदान मागणी करीता कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांचेकडे सादर करावेत.

कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी मागणीनुसार पुरवठा केलेल्या औजारांचे प्रस्ताव भौतिक/आर्थिक मर्यादांचे अधिन राहून अनुदान समायोजन प्रस्ताव **परीशिष्ठ -2 मध्ये महाव्यवस्थापक (कृ.औ.), महाराष्ट्र राज्य कृषि उद्योग विकास महामंडळ, कृषि उद्योग भवन, दिनकराव देसाई मार्ग, आरे मिल्क कॉलनी, गोरेगाव (पूर्व), मुंबई-65 यांना सादर करावेत.**

महाराष्ट्र राज्य कृषि उद्योग विकास महामंडळाने, कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांचे कडून प्राप्त होणाऱ्या अनुदान समायोजन विवरण पत्रातील रकाना क्र.13 मध्ये दर्शविलेल्या लाभार्थ्यांचे नावानुसार धनादेश तयार करून संबधीत कृषि विकास अधिकारी यांचेकडे संबधीतांना वितरणासाठी पाठवावेत. कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांचेकडून अनुदान समायोजन विवरण पत्रातील मंजूर केलेल्या अनुक्रमांकानुसार अर्थीक मर्यादेत प्रस्तांवाचे अनुदान समायोजन करणे बंधनकारक राहील. लाभार्थी शेतकऱ्यांचे व पुरवठा संस्थेचे अनुदानापोटी देय रक्कमेचे धनादेश कृषि विकास अधिकारी यांचे मार्फतच वितरीत करण्यात यावेत. तसेच महामंडळस्तरावर झालेले समायोजन दरमहा कृषि विकास अधिकारी यांना व कृषि आयुक्तालयास कळविण्यात यावे. इतर पुरवठादार सस्थांची देय रक्कमही क्रमाने व वेळेवर वितरीत करण्याची दक्षता घ्यावी. त्यात विलंब झाल्यास महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास

महामंडळास जबाबदार धरण्यात येईल. अनुदान समायोजन विवरण पत्राची प्रत कृषि उपसंचालक (वि.प्र.7), कृषि आयुक्तालय,पुणे यांचेकडे माहितीसाठी पाठवावी.

11) **<u>अनुदानाची द्विरुक्ती-</u>** उपरोक्त योजनेंतर्गत लाभ घेण्या-या लाभार्थीस एकाच औजारासाठी/ उपकरणासाठी अन्य योजनांमधून अनुदान दिले जाणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी.

12) या योजनेचे मुल्यमापन त्रयस्थ यंत्रेणे कडून (Third Party Evaluation) करण्यात येईल.

13) **<u>मासिक प्रगती अहवाल</u> -** योजनेचा मासिक प्रगती अहवाल सोबतच्या **अ व ब प्रपत्रामध्ये** प्रत्येक महिन्याच्या 10 तारखेपर्यन्त कृषि आयुक्तलयास इमेलव्दारे (ddappscptsp@rediffmailcom) पाठविण्यात यावा व त्याची हार्डकॉपी तात्काळ पाठवावी.

14) **<u>तपासणी</u> -** योजनांतर्गत कार्यवाहीच्या अंमलबजावणीची खात्री करण्याचे दृष्टीने विभागीय कृषि सह संचालक, अधिक्षक कृषि अधिकारी (वि.कृ.स.सं. कार्यालय), कृषि विकास अधिकारी, मोहिम अधिकारी, जिल्हा परिषद व कृषि विस्तार अधिकारी, कृषि अधिकारी, पंचायत समिती यांनी वेळोवेळी खालील टक्केवारी प्रमाणे तपासणी करणे बंधनकारक राहील,

1.	विभागीय कृषि सह संचालक	--	0.25 टक्के
2.	अधिक्षक कृषि अधिकारी (वि.कृ स. स कार्यालय)	--	0.75 टक्के
3.	कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद, पंचायत समिती संख्येच्या सम प्रमाणांत	--	5.00 टक्के
4.	मोहीम अधिकारी (जि.प.)- सर्व पंचायत समिती संख्येच्या सम प्रमाणांत	--	10 टक्के
5.	कृषि अधिकारी पंचायत समितीस्तर व कृषि विस्तार अधिकारी	--	100 टक्के

लाभार्थीची तपासणी करण्यासाठी सोबत जोडलेल्या **प्रपत्र-क चा** वापर करावा.

विभागीय कृषि सह संचालक, आणि कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद, यांनी मासीक तपासणी अहवाल प्रपत्र ड मध्ये कृषि आयुक्तालयास कृषि उपसंचालक, (वि.प्र.-7) कृषि आयुक्तालय, पुणे यांचेकडे पाठवातेत.

स्वाक्षरीत/-

संचालक, (विस्तार व प्रशिक्षण)

कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-5

परीशिष्ठ -1

केंद्र शासनाचे प्रचलीत मार्गदर्शक सुचनांनुसार कृषि औजारांसाठी केंद्र हिस्सा अनुदानाची उच्चतम मर्यादा

अ.क्र.	कृषि अवजारे/संयंत्रे प्रकार	अनुदानाची प्रचलीत उच्चतम मर्यादा (रु.)
1	ट्रॅक्टर (40 एच.पी. पर्यंत) (केंद्र शासनाचे मंजूर ट्रॅक्टर यादीनुसार)	किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु.45000/-
2	पॉवर टिलर(8एच्.पी. पेक्षा जास्त अश्वशक्तीचे)	किंमतीच्या 40 टक्के किंवा रु.45000/-
3	स्वयंचलित औजारे	किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु.40000/- स्वयंचलित रिपर,पॅडी स्ट्रान्सप्लॅन्टर, कॉटन प्लॅन्टर व यासारखी स्वयंचलीत औजारे
4	विशेष शक्ती चलित औजारे	अ) किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु.15000/- सरी रिजर,नांगर (टि.डी.)सिंगल/डबल, दाल मिल, रिपर (टि.डी.), क्लिनर कम् ग्रेडर,स्टबल शेव्हर, पॉवर वीडर,
		ब) किंमतीच्या 40 टक्के किंवा रु.20000/- रिपर ट्रॅक्टर चलीत, सीड कम् फर्टिलायझर ड्रील (टि.डी), रेजड् बेड प्लॅन्टर (टि.डी.), शुगरकेन कटर/प्लॅन्टर/पाचट कुट्टी मशिन्स्, इत्यादी, रोटाव्हेटर (टि.डी.)
5	मनुष्य चलित औजारे	किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु.2000/-
6	बैल चलित औजारे	किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु.2500/-
7	बैलचलित टुल कॅरीअर	किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु.6000/- मल्टि टुलबार/ कॅरीअर
8	ट्रॅक्टर/ पॉवर टिलर चलित अवजारे	किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु.10,000/- एम.बी./डिस्क प्लाऊ, कल्टीव्हेटर, सीड कम फ़र्टीलायझर ड्रील, पॉवर टिलर अवजारे किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु 10,000/-(3 ते 4 अवजारे सेट) हॅरो, कल्टीव्हेटर, सीड ड्रिल.
9	पॉवर थ्रेशर (सर्व प्रकारचे)	किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु.12000/-
10	डिझेल/इलेक्ट्रीक पंपसेट	किंमतीच्या 50 टक्के किंवा रु.10,000/- 7.5 अश्वशक्ती पर्यत / 5 के डब्ल्यु.
11	कोनो वीडर	किंमतीच्या 50 टक्के किंवा रु.3,000/-
12	पिकसंरक्षण औजारे/संयंत्रे	
	1) मनुष्य चलित स्प्रे पंप	किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु.800/-
	2) पॉवर ऑपरेटेड् स्प्रे पंप	किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु.2000/-
	3) ट्रॅक्टर माऊंटेड स्प्रेअर	किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु.4000/-
	4) एरो ब्लास्ट स्प्रेअर	किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु.25000/-

वरीलप्रमाणे नमूद औजारांची प्रत्यक्ष किंमत विचारात घेवून अनुदानाची टक्केवारी व **प्रचलीत** उच्चतम अनुदान मर्यादा या पैकी कमीत कमी प्रमाणे अनुदान अनुज्ञेय राहील.

प्रपत्र- अ

सन 2013-14 मध्ये कृषि यांत्रीकीकरण योजनांतर्गत कृषि औजारे/सयंत्रे मागणी व पुरवठा अहवाल

विभाग :- जिल्हा **:-** **माहे -------------- अखेर**

अ. क्र.	औजार/सयंत्रे ग़ट	औजार/ सयंत्राचे नाव	लक्षांक		नोंदविलेली मागणी	झालेला पुरवठा	साध्य	
			भौतिक	आर्थिक			भौतिक	आर्थिक
1	ट्रॅक्टर							
2	पॉवर टिलर							
3	स्वयंचलित औजारे							
	1							
	2							
	एकुण							
3	अ) शक्तीचलित विशिष्ठ औजारे (किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु.15000/)							
	1							
	2							
	एकुण							
4	ब) स्वयंचलित औजारे (किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु.20000/)							
	1							
	2							
	एकुण							
5	मनुष्य चलित औजारे							
	1							
	2							
	एकुण							
6	बैलचलित औजारे							
	1							
	2							
	एकुण							
7	बैलचलित टुल कॅरीअर							
8	ट्रॅक्टर/ पॉवर टिलर चलित औजारे							
	1							
	2							
	एकुण							
9	पॉवर थ्रेशर (सर्व प्रकारचे)							
10	डिझेल/इलेक्ट्रीक पंपसेट							
	1							
	2							
	एकुण							
11	कोनो वीडर							
12	पिकसंरक्षण औजारे / संयंत्रे							
	1)मनुष्य चलित							
	2)पॉवर ऑपरेटेड् स्प्रे पंप							
	3)ट्रॅक्टर माऊंटेड स्प्रेअर							
	एकुण बेरीज							

प्रपत्र-ब

सन 2013-14 कृषि यांत्रीकीकरण योजनेतून लाभ घेतलेले लाभार्थी अहवाल

विभाग :- जिल्हा :- अहवाल माहे ------------ अखेर

अ. क्र.	औजार / सयंत्रे ग़ट	लाभार्थी शेतकरी								
		पुरूष शेतकरी			महिला शेतकरी			एकुण		
		लहान सिमांतक	अनुसुचित जाती जमाती	एकुण	लहान सिमांतक	अनुसुचित जाती जमाती	एकुण	लहान सिमांतक	अनुसुचित जाती जमाती	एकुण
1	ट्रॅक्टर									
2	पॉवर टिलर									
3	स्वयंचलित औजारे									
4	अ) शक्तीचलित विशिष्ठ औजारे (किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु. 15000/-)									
5	ब) स्वयंचलित औजारे (किंमतीच्या 25 टक्के किंवा रु. 20000/-)									
6	मनुष्य चलित औजारे									
7	बैलचलित औजारे									
8	बैलचलित टुल कॅरीअर									
9	ट्रॅक्टर/ पॉवर टिलर चलित अवजारे									
10	पॉवर थ्रेशर (सर्व प्रकारचे)									
11	डिझेल/इलेक्ट्रीक पंपसेट									
12	कोनो वीडर									
13	पिकसंरक्षण औजारे / संयंत्रे									
	1)मनुष्य चलित									
	2)पॉवर ऑपरेटेड् स्प्रे पंप									
	3)ट्रॅक्टर माऊंटेड स्प्रेअर									
	एकुण बेरीज									

प्रपत्र – क

कृषि यांत्रीकिकरण योजनांतर्गत तपासणीचे प्रपत्र

1) तपासणीचे अधिका-याचे नाव व पदनाम :

2) तपासणीचा दिनांक :

3) तपासणी केलेल्या लाभार्थींचे नाव व पत्ता :

4) दिलेल्या औजारे/ सयंत्राचे नाव :

5) पुरवठादार संस्थेचे नाव :

6) उत्पादकाचे नाव :

7) लॉट/मेक नंबर :

8) औजारे/ सयंत्राचे नाव प्राप्त दिनांक :

9) शासन निर्णयानुसार निर्धारीत किंमत (रक्कम रु.) :

10) दिलेले अनुदान (रक्कम रु.) :

11) शेतक-याचे औजारासंबधी अभिप्राय :

12) तपासणी अधिका-याचे अभिप्राय :

तपासणी दिनांक तपासणी अधिकाऱ्यांची
स्वाक्षरी

प्रपत्र – ड

सन 2013-14 कृषि यांत्रीकीकरण योजनेंतर्गत लाभार्थी तपासणीचा मासीक अहवाल

विभाग ---------- **जिल्हा -----------** **माहे ----------- अखेर**

अ. क्र.	तपासणी अधिकाऱ्यायाचे नाव	पदनाम	लाभ दिलेल्या लाभार्थींची संख्या		तपासणी केलेल्या लाभार्थींची संख्या			तपासणी केलेल्या औजारांची संख्या		शेरा
			महिन्यात	दि. 1/4/13 पासून	महिन्यात	दि. 1/4/13 पासून	तपासणीची टक्केवारी	महिन्यात	दि. 1/4/13 पासून	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

दिनांक :-

तपासणी अधिकाऱ्यांची स्वाक्षरी

1. विभागीय कृषि सह संचालक
2. अधिक्षक कृषि अधिकारी (वि.कृ स. स कार्यालय)
3. कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद,
4. मोहीम अधिकारी (जि.प.)

परिशिष्ट- 2

कृषि यांत्रीककरण योजना सन 2013-14

महाष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळ मुंबई यांचे कडे अनुदान समायोजनासाठी पाठवायच्या प्रस्तावांचा तपाशील

अ. क्र.	शेतकऱ्याचे नाव	गाव व पत्ता	पुर्व संमती दिल्याचा दिनांक	औजारे / सयंत्रे नाव	औजारे / सयंत्राची किंमत (रक्कम रुपये.)	मार्गदर्शक सुचनानुसार देय अनुदान (रक्कम रुपये.)	शेतकऱ्यांना पुरविलेली औजारे / सयंत्रे संख्या	एकुण अनुदान (रक्कम रुपये)	तांत्रीक मंजूरी / पुरवठा आदेश दिनांक	पुरवठादार संस्थाचे नाव	उत्पादकाचे नांव	अनुदानाचा धनादेश ज्यांना अदा करावयाचा ते (शेतकरी/ पुरवठादार संस्था/ बँक पूर्णनाव व गाव)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1												
2												
3												
4												
5												
	एकूण											

1) असे प्रमाणीत करण्यात येतेकी वरील यादीतील आजारे लाभार्थी शेतक-यांना सुस्थितीत मिळालेले आहेत. याबाबत या कॉयालयाकडून याची खात्री करण्यात आलेली आहे.
2) लाभार्थी शेतक-यांची लाभार्थी नोंद वहीत औजारे संयंत्रे यांचे मेकसह नोंद घेण्यात आलेली आहे.
3) रकना क्र. 13 मध्ये दर्शविल्या प्रमाणे अनुदानाचे धनादेश या कार्यालयास पाठविण्यात यावेत.

कृषि विकास अधिकारी

जिल्हा परिषद -----------------